

Työ- ja elinkeinoministeriö

VN/1046/2025

Lausunto kansallisen energia- ja ilmastostrategian luonnoksesta**Kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen ja nielujen kasvattaminen (strategian luku 2.2)**

Elintarviketeollisuusliitto (ETL) kiittää työ- ja elinkeinoministeriötä mahdollisuudesta lausua kansallisen energia- ja ilmastostrategian luonnoksesta.

Suomalainen elintarviketeollisuus on vahvasti sitoutunut ilmastotavoitteiden edistämiseen. Elintarviketeollisuudelle on ominaista, että toiminnasta aiheutuu vain vähän suoria kasvihuonekaasupäästöjä. Keskimäärin 96,5 prosenttia alan yritysten kokonaispäästöistä on arvoketjun epäsuoria päästöjä. Ruokaketjun päästöt painottuvat erityisesti alkutuotantoon, ja maatalouden päästöjä syntyy sekä maankäyttö- että taakanjakosektorilla.

Päästöjen vähentäminen ruokaketjussa edellyttää merkittäviä investointeja ja uuden teknologian käyttöönottoa sekä maataloudessa että teollisuudessa. Energia- ja ilmastostrategian luonnos sisältää useita linjauksia, jotka vaikuttavat suoraan elintarviketeollisuuteen ja koko ruokaketjuun, mutta elintarviketeollisuuden roolia ei tunnisteta strategiassa päästövähennysten edistämisen näkökulmasta. Strategiassa tulisi tunnistaa toimialojen väliset rajapinnat ja elintarviketeollisuuden rooli osana ruokaketjun kokonaisuutta.

ETL korostaa, että ilmastopoliittisten toimien suunnittelussa ja toimeenpanossa on tärkeää huomioida ilmastovaikutusten ohella myös kotimainen ruokaturva, huoltovarmuus sekä sosiaalinen kestävyys. Esimerkiksi viljely turvamailla on turvattava myös tulevaisuudessa. Turvepelloilla on merkittävä vaikutus suomalaisen ruoantuotannon ilmastopäästöihin, mutta myös ruokaturvaan. ETL pitää tärkeänä, että turvepeltojen päästöjä vähennetään kustannustehokkaasti ja vapaaehtoisuuteen perustuen. Esimerkiksi säätösalaojitus mahdollistaa turvepeltojen viljelyn tunnetuin teknisin ratkaisuin vähäisemmällä ilmasto- ja vesistöpäästöillä parantaen satovarmuutta kuivuuden aikaan. Säätösalaojituksen osoitettujen kannusteiden nostaminen vauhdittaisi käyttöönottoa vaarantamatta kotimaista ruoantuotantoa. Myös kosteikkotoimet voivat olla tehokas keino, mutta niiden vaikutukset tuotantoon ja tukikelpoisuuteen on huomioitava. On olennaista, että viljely turvamailla säilyy mahdollisena ja että viljelijöille tarjotaan riittävät taloudelliset kannustimet ilmastotoimien toteuttamiseen erityisesti heikkotuottoisilla alueilla.

Vuoden 2027 alusta Suomessa käynnistyvä uusi fossiilisen polttoaineen jakelun päästökauppa (ETS2) tulee suunnitelmaluonnoksen mukaan vaikuttamaan liikenteen ja työkojen päästövähennyskehitykseen. ETL huomauttaa, että kansallisesti toteutettu liikenteen päästökaupan soveltamisalan työkoneisiin ulottuvan laajentamisen tuoma kustannusten nousu tulee kompensoida täysimääräisesti. Energia- ja ilmastostrategiassa tulisi

linjata, että uuden päästökaupan tuloista osa kohdennetaan alkutuotannon energiasiirtymän vauhdittamiseen ja vähäpäästöisten työkonoiden hankintaan. Lisäksi liikenteen päästökaupan kustannuksia muille toimialoille tulee kompensoida kohdistamalla hankintatukia vähäpäästöisen raskaan kuljetuskaluston käyttöönottoon.

Taakanjakosektorin toimenpiteistä ETL on antanut erillisen lausunnon osana kolmannen keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman lausuntoa (KAISU3).

Uusiutuvan energian edistäminen (strategian luku 2.3)

Investointiverohyvitys on tärkeä keino puhtaan siirtymän edistämiseksi, mutta nykyinen 50 miljoonan euron alaraja karsii merkittävästi yritysjoukkoa, joka tukea pystyy hyödyntämään. Jotta verokannuste saisi liikkeelle investointeja tiukassa aikaikkunassa myös elintarviketeollisuudessa, sen käyttöalan tulisi olla mahdollisimman laaja ja sitä tulee olla mahdollista kohdistaa laajempiin investointikokonaisuuksiin.

On myönteistä, että strategialuonnoksessa tunnistetaan biokaasutuotannon kehittämiseen liittyvät monipuoliset mahdollisuudet. Sen sijaan selkeän ja kunnianhimoisen tuotantotavoitteen puuttuminen on pettymys, sillä se luo epäselvän näkymän markkinoille ja epävarmuutta toimintaympäristöön ja heikentää edellytyksiä investoida biokaasun tuotantoon ja käyttöön. ETL katsoo, että strategiaan olisi tarpeellista asettaa selkeä 4 TWh tuotantotavoite biokaasulle vastaavaan tapaan kuin vedyn osalta tehdään. Lisäksi tavoitteen toteutumista tukemaan ja biokaasuinvestointeja vauhdittamaan biokaasuohjelma tulee päivittää ja työssä arvioida muun muassa luvitusta, verotusta sekä erilaisia tuki-instrumentteja sekä niiden käytettävyyttä biokaasun tuotannon ja käytön edistämiseen.

ETL pitää erittäin myönteisenä, että ravinteiden kierrätyksen tehostaminen on tunnistettu strategialuonnoksessa. On hyvä, että tutkitaan mahdollisuuksia laajentaa tukea teknologianeutraaliksi, ja ravinnekierrätyksen kokeiluohjelmassa voidaan tukea ravinnekierrätykseen liittyviä TKI- ja investointitoimia. Tavoitteiden toteutumisen varmistamiseksi ETL pitää tärkeänä, että Suomessa käynnistetään pikaisesti maatalouden parlamentaarisen työryhmän esityksen mukainen kansallinen lannoite- ja energiastrategian valmistelu tuontiriippuvuuden vähentämiseksi.

Energiatehokkuuden edistäminen (strategian luku 2.5)

Siirtyminen kohti vähähiilistä ruoantuotantoa saattaa jopa kasvattaa elintarviketeollisuuden energiankulutusta tulevaisuudessa. ETL pitää energiatehokkuuden osalta strategialuonnoksen kirjauksia positiivisina. Vapaaehtoinen energiatehokkuussopimustoiminta on osoittautunut menestyksekkääksi ja jatkossakin on tärkeää varmistaa toimijoille riittävät kannusteet sopimukseen liittymiseen sekä riittävät resurssit sopimustoiminnan hallintaan. ETL haluaa muistuttaa, että vapaaehtoiseen energiatehokkuussopimukseen kuuluvien yritysten mahdollisuus hyödyntää energiatukea energiatehokkuutta edistäviin investointi- ja selvityshankkeisiin on ollut tärkeä ja toimiva kannustin energiatehokkuuden edistämiseen.

Energiaturvallisuus (strategian luku 2.6)

Elintarviketeollisuudelle energian saatavuuden varmistaminen on kriittistä. Elintarvikkeiden jalostus on riippuvaista erilaisista energiamuodoista ja sähköä käyttävät kaikki yritykset. Myös koko muun elintarvikeketjun (kriittisten yritysten) sähkönsaanti on turvattava

elintarvikemarkkinoiden häiriöttömän toiminnan varmistamiseksi ja hamstrauksesta syntyvien pulatilanteiden ennaltaehkäisemiseksi.

Elintarviketeollisuudessa sähkön toimitusvarmuus on olennaista erityisesti hävikin ja ruokaerien pilaantumisen ja tuote-erien pienentymisen kannalta. Ruokaketjun eri sektorien osalta priorisointi on oltava erityisesti eläinperäisten elintarvikkeiden (liha, maito) jalostamisen sähköjakelun turvaamisessa, jotka ovat helposti pilaantuvia ja valmistus on prosessiluonteista. Keskeytyksetön sähkönsaanti on myös tarpeellista huoltovarmuuden kannalta, sillä osa tuotannosta on sellaista, että sitä ei tehdä varastoon. ETL katsoo, että varautumissuunnitelmaan sisällytettävää sähkönkäyttöpaikkojen etusijajärjestystä koskevaa asetusta tulisi arvioida uudelleen.

Energiamarkkinoiden kehittäminen (strategian luku 2.8)

ETL pitää tärkeänä, että biometaanitunnistetaan osana raskaan liikenteen lataus- ja tankkausasemien infrastruktuurin kehittämistä. Kattava tankkausinfra on keskeistä raskaan liikenteen vaihtoehtoihin käyttövoimiin siirtymisen kannalta erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Biokaasu on todettu EU-tasolla nettonollateknologiaksi ja sen käyttö raskaan liikenteen käyttövoimana on yksi helpoimmista keinoista raskaan liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen. Lisäksi sen käytön edistäminen tukee tavoitteita vähentää riippuvuuksia EU:n ulkopuolelta tuotavista lannoitteista.

Ilmastonmuutokseen sopeutumisen vahvistaminen (strategian luku 2.11)

ETL pitää tervetulleena strategialuonnoksessa esitettyä ehdotusta koota elinkeinoelämän toimijoita pohtimaan ilmastonmuutoksen vaikutuksiin varautumista. Elintarviketeollisuus on suoraan riippuvainen luonnon kyvystä tuottaa raaka-aineita, ja ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyvät jo nyt raaka-aineiden saatavuuden vaihtelussa ja kustannuksissa. Alan yritykset ovat jo pitkään työskennelleet yhteistyössä arvoketjun toimijoiden kanssa ilmastovaikutusten vähentämiseksi. Yksittäisen toiminnanharjoittajan vaikuttamismahdollisuudet ovat kuitenkin rajalliset, joten toimialojen koordinaatio toimintatapojen kehittämiseksi on kannatettavaa.

3. Nykytilanne ja arviot politiikkatoimien vaikutuksista

Suuri epävarmuustekijä liittyy maankäyttösektorin ja taakanjakosektorin väliseen kytkentään, jos maankäyttösektori osoittautuu laskennalliseksi päästökseksi. Mahdollisesti syntyvä alijäämä voi siirtyä katettavaksi taakanjakosektorilla, mikäli LULUCF-yksiköitä ei voida ostaa toiselta EU-jäsenvaltiolta, joka olisi ylittänyt oman velvoitteensa. Maankäyttösektorin epävarmuudet uhkaavat sekä ilmastotavoitteiden toteutumista että taakanjakosektoria, jossa mahdollisuudet lisäpäästövähennyksiin ovat rajalliset. Tilanne lisää epävarmuutta ruokaketjussa ja korostaa tarvetta huomioida sektorien välinen dynamiikka ja riskit vaikutusten arvioinnissa. Tämä edellyttää ennakoivaa politiikkasuunnittelua, joka ottaa huomioon eri sektorien keskinäiset riippuvuudet ja varautuu mahdollisten riskien realisointumiseen.

Energia- ja ilmastopolitiikkaa tehdään pitkällä aikajänteellä ja vaikutukset ulottuvat vuosikymmenten päähän. Siksi strategisten linjausten toimeenpano edellyttää johdonmukaista

ja pitkäjänteistä toimintaa. Jotta strategian mukaiset toimenpiteet pystytään toteuttamaan, on varmistettava resurssien jatkuvuus myös yli hallituskauden.

Lisätiedot:

Vastuullisuusjohtaja Satumaija Levón, ETL, satumaija.levon@etl.fi, puh. 040 752 8537

Vastuullisuuden ja kestävän kehityksen asiantuntija Laura Aalto, ETL laura.aalto@etl.fi,
puh. 040 525 0395